

наказом Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р. за № 296/5 (далі – Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України), при видачі свідоцтва про право на спадщину за законом перевіряє наявність підстав для закликання до спадкування за законом осіб, які подали заяви про видачу свідоцтва. При цьому відповідно до п. 4. 2 зазначеного Порядку доказом родинних та інших відносин спадкоємців зі спадкодавцем можуть бути, у тому числі, копії рішень суду, що набрали законної сили, про встановлення факту родинних та інших відносин.

Якщо метою встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу було підтвердження правової підстави для ухвалення судового рішення про усиновлення ними дитини (ч. 4, 5 ст. 211 СК України), копія відповідного рішення, що набрало законної сили, подається разом із заявою про усиновлення до суду, який розглядатиме справу.

Залежно від мети встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу копія рішення суду про встановлення зазначеного факту може бути подана до інших органів.

Таким чином, у межах цієї невеликої наукової розвідки ми виокремили особливості процесуальної форми виконання судових рішень у справах про встановлення фактів, що тягнуть за собою виникнення, зміну чи припинення сімейних прав та обов'язків. Основні **висновки** нашого дослідження можна звести до таких положень:

1) рішення суду, ухвалені у справах про встановлення фактів, що тягнуть за собою виникнення, зміну чи припинення сімейних прав та обов'язків, в силу свого констатуючого характеру не потребують видачі виконавчого листа, а реалізуються шляхом направлення копії такого рішення, яке набрало законної сили, до органу, у якому встановлений судом факт підлягає державній реєстрації, та (або) є підставою для видачі відповідного документа;

2) після ухвалення копії рішень суду про встановлення фактів родинних відносин між фізичними особами, реєстрації шлюбу, розірвання шлюбу, усиновлення, батьківства (материнства) направляються до органів ДРАЦСу за місцем зберігання відповідного актового запису цивільного стану і є підставою для внесення змін до відповідних актових записів або їх поновлення. При цьому зміни, доповнення, виправлення вносяться до паперових носіїв актових записів цивільного стану та одночасно до Державного реєстру актів цивільного стану громадян, а заявникові повторно видається або надсилається для вручення до відділу ДРАЦСу за місцем його проживання свідоцтво про державну реєстрацію акта цивільного стану;

3) у разі подання до відділу ДРАЦСу рішення іноземного суду про внесення змін, поновлення, анулювання актових записів цивільного стану питання про його виконання вирішується згідно з чинним законодавством України та з урахуванням вимог міжнародних договорів України про надання правової допомоги, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

4) копії рішення суду, ухваленого у справах про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу, виходячи з того, що зазначений факт не підлягає державній реєстрації, подаються заявником до відповідних органів (нотаріуса, суду тощо) для досягнення бажаного правового результату.

Усі інші питання, пов'язані із дослідженням процесуальних особливостей виконання судових рішень у справах про встановлення фактів, що тягнуть за собою виникнення, зміну чи припинення прав та обов'язків іншої юридичної природи, виходять за межі цієї статті і становлять *перспективні напрями подальших наукових розвідок*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Меренкова Л. К.* Реализация процессуальных норм по делам об установлении родственных отношений граждан // Реализация процессуальных норм органами гражданской юстиции. – Свердловск, 1988. – С. 80–83.
2. *Осокина Г. Л.* Гражданский процесс. Особенная часть / Г. Л. Осокина. – М.: Норма, 2010. – 960 с.

This scientific article is devoted to the isolation and study of procedural peculiarities of the execution of judgments related to establishing the facts that have legal significance for the occurrence, change or termination of family rights and obligations.

Стаття посвящена дослідженню процесуальних особливостей виконання судових рішень по справах об установленні фактів, які мають юридичне значення для виникнення, зміни або припинення сімейних прав та обов'язків.

ОЗНАКИ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Яриш О. М.,

здобувач НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

У статті розглянуто питання ознак інформації як об'єкта цивільних прав. Представлено нові ознаки та охарактеризовано існуючі ознаки інформації як об'єкта цивільних прав.

Ключові слова: інформація, об'єкт цивільних прав, ознаки інформації.

Інформація є важливою складовою сучасних суспільних відносин. При нормативному врегулюванні обов'язково має враховуватись інформаційна складова, яка може бути представлена об'єктом правовідносин чи

виступати факультативною ознакою будь-якого іншого об'єкта правовідносин. Важливе значення інформація являє собою і в цивільних правовідносинах. Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) визначає інформацію як один з об'єктів цивільних прав з характерними для такого об'єкта ознаками [1]. З метою якісного нормативного врегулювання суспільних відносин важливим є визначення правової природи інформації та її ознак.

Мета статті полягає у дослідженні та узагальненні наукових розробок вчених правників, аналізі законодавства України у сфері цивільно-правового регулювання інформації та вирішенні таких завдань: з'ясування правової природи інформації як об'єкта цивільного права; визначення ознак інформації як об'єкта цивільних прав; розкриття ознак інформації в цивільно-правовому аспекті.

Дослідженням даної проблеми займалися такі науковці, як А. І. Марущак, О. В. Кохановська, В. О. Копилов, О. О. Кулініч, О. А. Зверева, І. Л. Бачило, В. М. Лопатін, М. О. Федотов.

Необхідність дослідження правової природи інформації як об'єкта цивільних прав вимагає використання діалектичного методу для розуміння такого поняття як правова природа. С. С. Алексєєв визначає правову природу як юридичну характеристику даного явища, що визначає його специфіку, місце та функції серед інших правових явищ відповідно до його соціальної природи [2, с. 227]. У свою чергу, Д. В. Перевалов вважає, що для розкриття правової природи явища необхідно звернутися до визначення його поняття [3]. О. Г. Комісарова звертає увагу на те, що зрозуміти правову сутність можна шляхом дослідження функцій явища та визначення правової характеристики [4, с. 23].

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає природу як сукупність основних якостей, властивостей чого-небудь; суть, сутність [5, с. 1129]. Тобто правова природа є правовою сутністю, сукупністю правових ознак відповідного поняття. З метою повного розкриття правової природи необхідно дослідити ознаки інформації як об'єкта цивільних прав.

Конституція України встановлює, що кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на власний вибір [6]. Тобто Основний Закон закріплює в українському законодавстві таку юридичну категорію як «інформація».

Визначення інформації представлено у ЦК України та Законі України «Про інформацію», які інформацію визначають як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [7]. Дане визначення не повною мірою виокремлює інформацію серед інших нематеріальних об'єктів цивільних прав, що призводить до порушення меж між нематеріальними об'єктами цивільних прав, такими як результати інтелектуальної, творчої діяльності та особисті немайнові блага. Для точного визначення поняття інформації як об'єкта цивільних прав необхідно визначити його правові ознаки, тобто сукупність властивостей, що притаманні інформації та які визначають подібність та відмінність від інших об'єктів цивільних прав.

Першою властивістю, що вирізняє інформацію, є її *нематеріальність*. Матеріальність чи нематеріальність об'єкта цивільних прав має важливе значення для встановлення інституту права.

Іншою властивістю є *змістовність*, яка полягає у наповненості певним змістом. Інформація як нематеріальне благо містить у своїй внутрішній структурі будь-які відомості, які являють собою сукупність певних думок, знань, ідей. Вони, відбиваючись в людській свідомості, можуть змінюватися, наповнюючи інформацію новим змістом, тобто є прообразом для інформації. Цілком зрозуміло, що мозок людини не може бути матеріальним носієм в його юридичному значенні, а тим паче бути об'єктом електронного відображення. Тому необхідно погодитися з А. О. Самохваловим, який стверджує, що віднесення мозку до категорії носіїв інформації з точки зору права є неправильним, оскільки мозок людини не може бути предметом цивільного обороту являючи собою частину біологічного створіння, те саме правильно відносно людини [8].

Використовуючи такий вид наукового методу як аналіз, дослідимо ознаку, що характеризує *змістовність* інформації як об'єкта цивільних прав. Її характеризує корисність інформації для суб'єктів цивільних правовідносин, адже від змісту інформації залежить її економічна оцінка. Зважаючи не те, що корисність є економічною категорією, необхідно звернутися до спеціальних знань економіки, якщо взяти до уваги те, що об'єктами права вважаються блага в економічному розумінні [9, с. 876]. Споживач, використовуючи товари чи послуги, отримує задоволення своїх потреб, що є корисністю. Необхідно звернути увагу на те, що корисність – поняття виключно суб'єктивне, для різних споживачів корисність тих самих благ має суттєву різницю та залежить від особистих уподобань споживача. Наприклад, дим від цигарки для того, хто курить – благо, а для того, хто не курить – антиблаго. [10, с. 13]. Слід зазначити, що мультизмістовність інформації та різноплановість інтересів людей, головним чином економічних, утворюють ситуацію, за якої зміст інформації про ті чи інші явища є корисним для певних суб'єктів цивільних правовідносин, а для інших – ні, так і навпаки, що є безкорисним для перших – корисно для других. В даній ситуації доречною є думка Р. Роніна про те, що комусь видається інформацією (*мається на увазі ознака змісту інформації як корисність* – курсив наш – О. Я.), іншими може сприйматися як нікчемний та досить-таки звичайний шум [11, с. 6]. Тобто постає питання, чи може зміст загальнодоступної інформації мати корисність?

Вільний доступ без будь-яких правових обмежень. Але слід зазначити, що вільний доступ є не єдиною ознакою загальнодоступної інформації, оскільки поняття повинно розглядатися в широкому розумінні. В такому випадку необхідно зазначити всі правові властивості загальнодоступної інформації:

- право вільно збирати загальнодоступну інформацію;
- право зберігати загальнодоступну інформацію;
- право використовувати загальнодоступну інформацію;
- право поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на власний вибір. Тобто в тій сукупності ознак, якою інформація представлена в ст. 34 Конституції України [6].

Ще однією важливою властивістю є *здатність до трансформації* в інші нематеріальні об'єкти цивільних прав. Співвідношення нематеріальних об'єктів цивільних прав являє собою складне питання зі значною різноманітністю думок правників з цього питання. Вважається за необхідне з'ясувати, як саме законодавець вирішив це питання. Тому, використавши грамагичний спосіб тлумачення ст. 177 ЦК України у зв'язку з тим, що пунктуація має важливе значення для правильного сприйняття а розумне застосування знаків пунктуації необхідне для правильної стилістики нормативно правового акта [12, с. 35].

Наприклад, стосовно такого особистого немайнового блага як право на таємницю про стан здоров'я у своїй монографії С. О. Сліпченко стверджує, що частина об'єктів особистих немайнових прав належить до об'єктивованих духовних благ, тобто деякі нематеріальні об'єкти можуть бути виражені в доступній для сприйняття органами людського чуття. [13, с. 290]. Відповідно, після об'єктивації в представленому випадку інформації про стан життя на матеріальному носії, а саме, в медичній картці інформація зберігається і після смерті суб'єкта цього нематеріального блага. Як бути в даному випадку, якщо беручи до уваги доктринальне поняття про невід'ємність особистих немайнових прав фізичної особи, стосовно інформації щодо стану здоров'я особи та яка об'єктивована на матеріальному носії інформації – медичній картці, коли особи більше не існує. Вбачається за доцільне зазначити, що інформація про стан здоров'я втратила ознаки такого об'єкта цивільних прав як особисте немайнове благо та, відповідно, набула ознак, властивих інформації. На підтвердження цього положення наведемо думку А. В. Панова, який стверджує, що оскільки розпорядником інформації про стан здоров'я померлого може бути будь-яка особа, за умови відсутності спеціального режиму захисту, якщо інше не встановлене законом, наприклад, як повага до тіла померлого [14]. Відповідно, правові відносини стосовно цієї інформації регулюються правовим режимом інформації як об'єкта цивільних прав.

Для з'ясування інших спеціальних властивостей інформації необхідно визначити залежність інформації від матеріального носія в правовому аспекті. У визначенні, представлено у ЦК України, інформація визначається як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Проаналізувавши це поняття, доходимо висновку, що інформацією є відомості та/або дані, які можуть бути збережені, тобто інформація, яка має властивість до зберігання. З аналізу визначення також впливає динамічний характер інформації, відповідно до якого інформація як об'єкт цивільних прав вже існує до її збереження на матеріальному носії. Динамічність як властивість проявляється за умови, що інформація зберігається на нематеріальному носії, наприклад, звукова хвиля, електромагнітне поле. О. О. Городов стверджує, що з юридичної точки зору такі носії інформації матеріальними не являються, тому і зв'язку з матеріальним носієм не існує [15, с. 72–83]. Але те, що немає зв'язку, ще не значить, що така інформація не може бути зафіксована на матеріальному носії інформації. Нині вже ні в кого не виникає сумнівів щодо можливості фіксування на матеріальному носії звукових хвиль чи електромагнітного поля, відповідно отримуючи інформацію в статистиці.

Статика як властивість інформації проявляється при збереженні відомостей та/або даних на матеріальному носії інформації.

Спроектуювавши отримані властивості – динамічність та статичність на визначення, представлено в ЦК України, стає зрозуміло, що законодавець представив інформацію тільки в її динамічному прояві, тобто залишивши поза увагою інформацію, яка уже зафіксована на матеріальному носії інформації.

Розглядаючи думки інших науковців стосовно властивостей інформації, необхідно ще раз зазначити, що, розглядаючи інформацію як об'єкт цивільних прав, необхідно брати до уваги тільки ті властивості, які є спеціальними. Значна кількість науковців, визначаючи властивості інформації, вказують на її філософські властивості в різних аспектах та підміняють властивості інформації властивостями матеріального носія [8].

І. Л. Бачило, В. М. Лопатін, М. О. Федотов виділяють такі властивості, як матеріальність, віртуальність, здатність до знищення, ідеальність, невичерпність, системність, відокремленість [16, с. 79–81].

О. В. Кохановська та В. А. Копилов відмічають такі властивості, як фізична невідчужуваність, відокремленість, екземплярність, властивість інформаційного об'єкта, тиражованість, організаційна форма [17, с. 187; 18, с. 49–50].

В. М. Боєр та О. Г. Павельєва наводять такі властивості: субстанційна несамостійність, якість, селективність, спадковий характер інформації (*в розумінні утворення однієї інформації на основі іншої* – О. Я.), старіння в часі, масовість, невідповідність якісної оцінки кількісній, цінність інформації, трансформованість, універсальність, здатність до обмеження, системність, невичерпність, ідеальність.

А. О. Самохвалов стверджує, що такі властивості інформації як системність, селективність є філософськими характеристиками, а тиражованість, екземплярність, властивість інформаційної речі, властивість організаційної форми підміняють властивості інформації властивостями матеріального носія [8]. На нашу думку, до цього переліку варто додати спадковий характер інформації, ідеальність, субстанціальну несамостійність, матеріальність як філософські характеристики та як властивості носія інформації: невичерпність, здатність до знищення.

Всі властивості, наведені авторами, зазначаються або в філософському аспекті, що є методологічно неправильно, або підміняються властивостями носія інформації, а решта є складовими частинами виведених нами властивостей. Наприклад, масовість, невідповідність якісної оцінки кількісній представлені в якісному аспекті [19, с. 7], а якість є ознакою такої властивості як змістовність, не говорячи вже про таку ознаку як безпосередньо якість та цінність. Щодо трансформованості як властивості інформації, у понятті незалежності змісту від форми фіксації та способу пред'явлення [19, с. 7], необхідно зауважити, що така властивість інформації як здатність до фіксації на матеріальному носіїві, являє собою збереження змісту при фіксації незалежно від форми фіксації. Універсальність також може бути виражена через таку властивість як змістовність, адже зміст інформації може бути будь-яким. Залишилося проаналізувати таку ознаку інформації як відокремленість. *Відокремленість* розглядається як здатність відокремитися від її творця чи виробника і набути незалежного існування та бути об'єктом цивільного обороту [17, с. 187; 18, с. 49]. Така властивість цілком відповідає правовому характеру інформації, адже оборотоздатність об'єкта цивільних прав є важливою категорією для цивільного права.

Підсумовуючи розглянуті питання, зазначаємо, що спеціальними властивостями, характерними для інформації як об'єкта цивільних прав, є: нематеріальність, змістовність, трансформованість у інші нематеріальні об'єкти цивільних прав, здатність до фіксації на матеріальних носіях інформації, змінний характер форми інформації (динамічність та статичність) та відокремленість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Цивільний кодекс України* // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356
2. *Алексеев С. С.* Общие дозволения и общие запреты в советском праве. – М.: Юрид. лит., 1989. – 288 с.
3. *Перевалов Д. В.* Правовая природа контрразведывательной деятельности / Д. В. Перевалов // ЕврАзЮж. – 2010. – № 2 (21) – Режим доступа: http://www.eurasialaw.ru/index.php?option=com_jcontentplus&view=article&id=4136:2013-04-15-09-57-23&catid=186:2010-12-13-14-28-03&Itemid=196.
4. *Комиссарова Е. Г.* Формально логические аспекты понятия «правовая природа» / Е. Г. Комиссарова // Вестник Пермского университета. – 2012. – Вып. 2(16). – 240 с.
5. *Великий* тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
6. *Конституція України* // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
7. *Закон України «Про інформацію»* // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650
8. *Самохвалов А. А.* Информация как объект гражданских прав [Электронный ресурс] / А. А. Самохвалов // Право: теория и практика. – 2003. – № 15 – Режим доступа: <http://www.yureclub.ru/docs/pravo/1503/4.html>.
9. *Хропанюк В. Н.* Теория государства и права: хрестоматия / В. Н. Хропанюк ; под. ред. Т. Н. Редько. – М.: Интерстиль, 1998. – 944 с.
10. *Наливайко А. П., Євдокимова Н. М., Задорожна Н. В.* Мікроекономіка: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / За заг. ред. А. П. Наливайка. – К.: КНЕУ, 1999. – 208 с.
11. *Ронин Р.* Своя разведка: способы вербовки агентуры, методы проникновения в психику, форсированное воздействие на личность, технические средства скрытого наблюдения и съема информации. Практическое пособие. – М.: – АСТ, Мн.: Харвест, 2002. – 368 с.
12. *Бія-Сабадаш І. О.* Мовностилістичні правила вираження змісту нормативних правових актів / І. О. Бія-Сабадаш // Форум права. – 2009 – № 1. – 606 с.
13. *Сліпченко С. О.* Особисті немайнові правовідносини щодо оборотоздатних об'єктів: монографія / С. О. Сліпченко. Х.: Діса плюс, 2013. – 552 с.
14. *Панов А. В.* Пациент умер. Врачебная тайна осталась? [Электронный ресурс] / Режим доступа: http://bono-esse.ru/blizzard/Socprom/Pravo/vr_tajna.html.
15. *Городов О. А.* Информация как объект гражданских прав / О. А. Городов // Правоведение. – 2001. – № 5. – С. 72–83.
16. *Бачило И. Л.* Информационное право: учеб. / И. Л. Бачило, В. Н. Лопатин, М. А. Федотов ; под ред. Б. Н. Топорнина. – 2-е изд., с изм. и доп. – СПб.: Изд-во Р. Асланова «Юрид. центр Пресс», 2005. – 725 с.
17. *Кохановська О. В.* Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві. Монографія. – К.; Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – 463 с.
18. *Котлов В. А.* Информационное право: учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2003. – 512 с.
19. *Боер В. М., Павельева О. Г.* Информационное право: учеб. пособие. Ч. 1 / В. М. Боер, О. Г. Павельева; ГУАП. – СПб., 2006. – 116 с.

The characteristics of information as a civil matter are considered in the article. It is presented new features and existing features described information as a civil matter.

В статье рассмотрен вопрос признаков информации как объекта гражданских прав. Представлены новые признаки и дана характеристика существующим признакам информации как объекта гражданских прав.